

« به نام خدا »

آشنایی با روش ها و فنون مطالعه ی صحیح

مطالعه ی هوشمند

شماره ۱

تهیه و تنظیم ابراهیم عزیزی

معلم راهنمای پایه ی اول

سال تحصیلی ۸۸-۸۷

مقدمه :

نگارنده در طول سالیان متمادی تدریس در مراکز آموزش عالی و دبیرستان ها با بسیاری از فراگیرانی که برای فراگیری دروس ،

تلاش و مجاهدت های قابل توجهی از خود نشان می دهند در ارتباط بوده ام. اما در این میان نه تنها اساتید، بلکه حتی فراگیران نیز از نتایج این تلاش ها راضی نیستند، چرا که بهره ی علمی بایسته ای از این گونه کوشش ها نصیب آنان نمی شود و عیوب و نواقص کار آنان در کلاس درس یا جلسه امتحان بروز پیدا می کند که در چنین مواردی است که نقش اساسی و مهم روش های درست مطالعه آشکار می شود. نویسنده که خود با بسیاری از این فراگیران از نزدیک صحبت کرده و پرسش هایی از آنان به عمل آورده ، با شنیدن پاسخ های گوناگون آنان دریافته است که شمار زیادی از آنان از روش های درست مطالعه آگاهی ندارند و با این که وقت بسیار زیادی را صرف مطالعه می کنند، اما ثمره بسیار کمی نصیب آنان می شود. بنابراین برای برطرف نمودن این ضعف ، با ارائه سلسله مقالاتی به طور مختصر و ساده و روان تلاش خواهد شد که فراگیران محترم را با روش ها و فنون مطالعه صحیح آشنا نمائیم . ان شاء...

کلیاتی درباره ی مطالعه

معنای لغوی مطالعه :

مطالعه در زبان فارسی بیش تر به کسر لام در فارسی خوانده می شود (مُ لِعَ) ، ریشه ی آن (طلع) است که به باب مفاعله رفته است. یکی از واژه طلع در عربی، آگاه شدن است و در باب مفاعله به معنای نگریستن و اطلاع یافتن و خواندن است. مرحوم دهخدا نیز در لغت نامه ی خویش معانی مختلف ذیل را برای مطالعه ذکر کرده است :

نگریستن به هر چیزی برای واقف شدن به آن ، تأمل ، تفکر ، اندیشه ، نظر کردن به دقت ، واقف گردیدن به چیزی برای وقوف یافتن بر آن و ...

معنای عام مطالعه:

بر اساس معنای لغوی ، واژه مطالعه معنای بسیار عام و گسترده ای دارد ، چون انسان می تواند از راه های گوناگون درباره امور متعدد تأمل و تفکر کند. تعریف ساده و در عین حال فراگیر مطالعه آن است که گفته می شود. آگاهی هایی است که انسان از طریق خواندن مکتوبات اعم روزنامه ، مجله ، کتاب و ... به دست می آورد .

این معنای عام مطالعه است، اما بر اساس اقسام مختلف ، سطوح متعدد و روش های گوناگون مطالعه ، این واژه معانی خاصی نیز پیدا می کند.

اهمیت و ضرورت مطالعه :

در اهمیت و ضرورت مطالعه از نظر اسلام همین بس که پیامبر گرامی (ص) از سوی خداوند متعال مأمور می شود که نخستین پیام خود را با خواندن آغاز کند .

بسم الله الرحمن الرحيم ، إقرأ باسم ربك الذي خلق ... (سوره علق)
غالب مفسران براین باورند که پنج آیه نخست سوره مبارکه علق جزو اولین آیاتی است که فرشته ی وحی در جبل النور و غار حراء بر پیامبر گرامی (ص) نازل کرده است.

بیان این نکته ضروری است که در اسلام هر نوع مطالعه و خواندن دارای شرافت نیست، بلکه آن خواندن و مطالعه ای ارزشمند است که با نام پروردگار و در ارضه حق و مورد رضایت خالق منان باشد. لازمه ی هر خواندن به طور طبیعی، نوشتن است، یعنی باید نوشته ای باشد تا از روی آن خوانده شود، از این رو خداوند در آیه ی بعد از قلم که ابزار نوشتن، آموزش و توسعه علوم است یاد می کند و حتی در آیه ی نخستین سوره ی مبارکه ی قلم، به قلم و آن چه که قلم می نویسد، سوگند یاد می کند.

حضرت علی (ع) می فرماید: هر کسی که اهل مطالعه باشد در سایه ی مطالعه ی کتب، به آرامش بسیار والایی دست می یابد که این آرامش، هرگز از او سلب نمی شود.

سقراط می گوید: جامعه وقتی به سعادت و فرزاندگی می رسد که مطالعه کار روزانه اش باشد.

تولستوی براین باور است که در دنیا لذتی نیست که با لذت مطالعه برابر باشد.

عوامل مشوق و تأثیر گذار در مطالعه :

عوامل متعددی در تشویق و ترغیب انسان به مطالعه نقش دارند که در ذیل به برخی از آن ها اشاره می کنیم:

الف (خانواده

نخستین دنیایی که کودک با آن تماس می گیرد، خانواده است، گفتارها و مهم تر از آن، کردارهای اعضای خانواده در شکل گیری شخصیت کودک تأثیری به سزا دارد.

با تأسف باید گفت هنوز بسیاری از خانواده ها مسئله نیاز انسان به مطالعه را امری جدی تلقی نمی کنند و تهیه ی کتاب برای فرزندان خود را از نیازهای ضروری نمی انگارند و بیش ترین هم و غم آنان، تنها متوجه خوراک و پوشاک فرزندان است.

بنابراین اگر پدر و مادر و یا سایر اعضای خانواده، اهل مطالعه و تحقیق باشند، به احتمال زیاد آن فرزند نیز اهل مطالعه خواهد شد.

ب (محیط زندگی

انسان هایی که در محیط علمی رشد و نمو می کنند و امکان استفاده و بهره وری از افراد آگاه برای آنان فراهم است، راحت تر از دیگران می توانند به پاسخ پرسش های خود دست یابند، چون یکی از مهم ترین عوامل تأثیر گذار بر شخصیت انسان، محیط زندگی اوست.

مثلاً در میان شهرهای ایران از جهت توجه به هنرهای معماری و ظریف کاری در چند قرن اخیر، اصفهان گوی سبقت را از دیگر شهرها ربوده است و کودکان و نوجوانان اصفهانی هم بیش تر از شهرهای دیگر به این هنرها روی می آورند.

ج (وسایل ارتباط جمعی

وسایل ارتباط جمعی از قبیل روزنامه ها، مجلات، سینما، رادیو و تلویزیون، رایانه، اینترنت و ...، هر کدام به نوعی در بازدارندگی و یا تحریک و تشویق انسان به مطالعه مؤثرند. ارائه مطالب خوب و جذاب از سوی این رسانه ها می تواند تأثیرات بسیار مثبتی بر روی افراد داشته باشد و آنان را به سوی مطالعه سوق دهد.

مطالعه (خواندن) فعل است یا انفعال ؟

برخی براین باورند که نوشتن و سخن گفتن نوعی فعالیت است، اما مطالعه و گوش دادن حالتی انفعالی (تأثیر پذیری) است، نویسنده و گوینده برای تحقق هدفشان باید متحمل زحمت شوند، اما خواننده و شنونده به فعالیت نیازی ندارند، از دیدگاه این افراد دریافت پیام، مانند دریافت یک ضربه یا رأی حتمی دادگاه است. گروهی دیگر به حق بر این باورند که مطالعه و گوش دادن نیز نوعی فعالیت جدی است، اما سمت و سوی آن با نوشتن و سخن گفتن اندکی تفاوت دارد.

برای درک بهتر این مطلب می توان خواندن و شنیدن را به کار دروازه بان در بازی فوتبال تشبیه کرد. همان گونه که پرتاب کردن یا ضربه زدن به توپ، محتاج فعالیت است، گرفتن توپ در دروازه نیز نیازمند تلاش است و بنابراین هم پرتاب کننده یا ضربه زننده و هم دروازه بان هر دو فعال هستند، هر چند سمت و سوی تلاششان متفاوت است و در این میان، توپ همواره منفعل است.

در این جا می توان پرتاب کننده توپ را به نویسنده و دروازه بان را به خواننده مطالب و نوشته ها را به توپ و هنر دریافت کردن توپ از زوایای مختلف دروازه توسط دروازه بان را به هنر مطالعه تشبیه کرد. همان طور که یک بازی خوب نیازمند رعایت قواعد بازی از سوی بازیکنان است، به همان سان موفقیت نویسندگان و خوانندگان نیز به درک و رعایت قواعد خواندن و نوشتن نیازمند است که در مقاله بعدی به آن ها اشاره خواهد شد.

ادامه دارد...

معلم راهنمای پایه اول - ابراهیم عزیزی